

ВИСНОВОК

щодо проекту Закону про Державний бюджет України на 2027 рік
(реєстр. № 16000 від 15 вересня 2026 року)

За дорученням Голови Верховної Ради України від 15 вересня 2026 року Комітет з питань правової політики розглянув на своєму засіданні 24 вересня 2026 року (протокол № 228) поданий Кабінетом Міністрів України проект Закону про Державний бюджет України на 2027 рік (реєстр. № 16000 від 15 вересня 2026 року) та пропозиції органів державної і судової влади щодо потреб фінансового забезпечення у 2027 році.

Конституцією України встановлено, що конституційні права і свободи гарантуються і не можуть бути скасовані (частина друга статті 22). Відповідно до частини першої статті 130 Конституції України держава забезпечує фінансування та належні умови для функціонування судів і діяльності суддів. У Державному бюджеті України окремо визначаються видатки на утримання судів з урахуванням пропозицій Вищої ради правосуддя.

Пунктами 7 та 8 частини п'ятої, частиною сьомою статті 48 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» (далі – Закон) визначено, що незалежність судді забезпечується, зокрема, окремим порядком фінансування та організаційного забезпечення діяльності судів, установленим законом, і належним матеріальним та соціальним забезпеченням судді. При прийнятті нових законів або внесенні змін до чинних законів не допускається звуження змісту та обсягу визначених Конституцією України та законом гарантій незалежності судді.

Відповідно до частин першої та другої статті 146 Закону держава забезпечує фінансування та належні умови для функціонування судів і діяльності суддів відповідно до Конституції України. Забезпечення функціонування судової влади передбачає: окреме визначення у Державному бюджеті України видатків на утримання судів не нижче рівня, що забезпечує можливість повного і незалежного здійснення правосуддя відповідно до закону; законодавче гарантування повного і своєчасного фінансування судів; гарантування достатнього рівня соціального забезпечення суддів.

У своєму Рішенні від 24 червня 1999 року № 6-рп/99 (справа про фінансування судів) Конституційний Суд України звернув увагу на те, що однією з конституційних гарантій незалежності суддів є особливий порядок фінансування судів, а важливим механізмом їх забезпечення є встановлений частиною першою статті 130 Конституції України обов'язок держави забезпечувати фінансування та належні умови для функціонування судів і

діяльності суддів. Централізований порядок фінансування судових органів з Державного бюджету України в обсягах, які мають забезпечувати належні економічні умови для повного і незалежного здійснення правосуддя, фінансування потреб судів має обмежити будь-який вплив на суд і спрямований на гарантування судової діяльності на основі принципів і приписів Конституції України (абзац третій пункту 2 мотивувальної частини Рішення).

Члени Комітету зазначають, що 06 червня 2024 року Верховна Рада України ратифікувала угоду щодо Плану для Ukraine Facility, затвердженого Радою Європейського Союзу 14 травня 2024 року, який, в свою чергу є основою для реалізації програми фінансової підтримки України від Європейського Союзу протягом 2024-2027 років. Програми підтримки включають, зокрема, продовження реформи судової системи, спрямованої на відновлення довіри до судової влади в Україні.

В той же час, 14 травня 2025 року Кабінетом Міністрів України схвалено Дорожню карту з питань верховенства права, яка є всеохоплюючим стратегічним документом, що визначає комплекс реформ у межах переговорного процесу щодо членства України в ЄС за переговорними Розділом 23 «Судова влада та основоположні права» та Розділом 24 «Юстиція, свобода і безпека». Дорожня карта містить низку заходів і реформ у сфері правосуддя, спрямованих на подальше зміцнення незалежності суддів та їхніх органів, посилення їх підзвітності та доброчесності, заповнення судових вакансій і завершення перевірки чинних суддів, підвищення ефективності, доступності та якості правосуддя, цифровізацію судочинства, наближення системи правосуддя до міжнародних стандартів.

Проаналізувавши положення проекту Закону про Державний бюджет України на 2027 рік, реєстр. № 16000 (далі – Законопроект за реєстр. № 16000), члени Комітету з питань правової політики звертають увагу на те, що:

- статтею 41 пропонується встановити, що у 2027 році зміна розміру або запровадження нових складових заробітної плати, грошового забезпечення, суддівської винагороди, винагороди судді не є підставою для перегляду (перерахунку) раніше призначених пенсій або щомісячного довічного грошового утримання та видачі уповноваженими органами/відповідним судом довідок про розмір заробітної плати, грошового забезпечення, суддівської винагороди, винагороди судді, для перерахунку пенсії або щомісячного довічного грошового утримання. В той же час, частиною третьою статті 142 Закону передбачено, що щомісячне довічне грошове утримання виплачується судді у відставці в розмірі 50 відсотків суддівської винагороди судді, який працює на відповідній посаді. За кожний повний рік роботи на посаді судді понад 20 років розмір щомісячного довічного грошового утримання збільшується на два відсотки грошового утримання судді;
- пунктом 3 розділу «Прикінцеві положення» – зупинити на 2027 рік дію низки положень кодексів та законів України, у тому числі частини другої статті 18 Закону України «Про судову експертизу» щодо розміру посадових окладів судових експертів, частини четвертої статті 142 Закону України

«Про судоустрій і статус суддів», частини другої статті 27 Закону України «Про Конституційний Суд України»;

- пунктом 9 розділу «Прикінцеві положення» – встановити, що у 2027 році у державних органах, що провели класифікацію посад державної служби, визначені спеціальними законами підвищувальні коефіцієнти та кратні розміри посадових окладів державних службовців не застосовуються.

На думку членів Комітету такі положення Законопроекту не відповідають положенням Основного Закону України з огляду на таке.

Стосовно зупинення на 2027 рік дію частини четвертої статті 142 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та частини другої статті 27 Закону України «Про Конституційний Суд України» члени Комітету зазначають, що право судді у відставці на пенсійне або щомісячне довічне грошове утримання є гарантією належного здійснення правосуддя і незалежності працюючих суддів та дає підстави висувати до суддів високі вимоги, зберігати довіру до їх компетентності і неупередженості. Щомісячне довічне грошове утримання судді спрямоване на забезпечення гідного його статусу життєвого рівня, оскільки суддя обмежений у праві заробляти додаткові матеріальні блага, зокрема обіймати будь-які інші оплачувані посади, виконувати іншу оплачувану роботу. Конституційний принцип незалежності суддів означає, в тому числі, конституційно обумовлений імператив охорони матеріального забезпечення суддів від його скасування чи зниження досягнутого рівня без відповідної компенсації як гарантію недопущення впливу або втручання у здійснення правосуддя. Таким чином, конституційний статус судді передбачає достатнє матеріальне забезпечення судді як під час здійснення ним своїх повноважень (суддівська винагорода), так і в майбутньому у зв'язку з досягненням пенсійного віку (пенсія) чи внаслідок припинення повноважень і набуття статусу судді у відставці (щомісячне довічне грошове утримання). Статус судді та його елементи, зокрема матеріальне забезпечення судді після припинення його повноважень, є не особистим привілеєм, а засобом забезпечення незалежності працюючих суддів і надається для гарантування верховенства права та в інтересах осіб, які звертаються до суду та очікують неупередженого правосуддя (абзаци п'ятий-шостий пункту 2.2 мотивувальної частини Рішення Конституційного Суду України від 03 червня 2013 року № 3-рп/2013 (справа щодо змін умов виплати пенсій і щомісячного довічного грошового утримання суддів у відставці)).

Більш того, у своєму Рішенні Конституційний Суд України у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо офіційного тлумачення поняття «щомісячне довічне грошове утримання», що міститься у підпункті «е» підпункту 165.1.1 пункту 165.1 статті 165 Податкового кодексу України від 14 грудня 2011 року № 18-рп/2011, встановив, що ... аналіз наведених положень Кодексу, Закону та зазначеної позиції Конституційного Суду України дає підстави для висновку, що правова природа щомісячного довічного грошового утримання судді у відставці та щомісячного грошового

утримання працюючого судді є однаковою, а самі ці поняття - однорідними та взаємопов'язаними (абзац восьмий пункту 3.2 мотивувальної частини Рішення).

Щодо зупинення на 2027 рік дії низки положень кодексів та законів України члени Комітету вказують на те, що Конституційний Суд України у своєму Рішенні від 09 липня 2007 року № 6-рп/2007 (справа про соціальні гарантії громадян) встановив, що зі змісту положень Конституції України та Бюджетного кодексу України вбачається, що закон про Державний бюджет України як правовий акт має особливий предмет регулювання, відмінний від інших законів України – він стосується виключно встановлення доходів та видатків держави на загальносуспільні потреби, тому цим законом не можуть вноситися зміни, зупинятися дія чинних законів України, а також встановлюватися інше (додаткове) правове регулювання відносин, що є предметом інших законів України (пункт 4 мотивувальної частини Рішення).

Стосовно пункту 9 розділу «Прикінцеві положення» Законопроекту за реєстр. № 16000 члени Комітету зазначають, що ці положення суперечать частині третій статті 22 Конституції України, відповідно до якої при прийнятті нових законів або внесенні змін до чинних законів не допускається звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод.

Комітет з питань правової політики 17 вересня 2026 року звернувся до головних розпорядників бюджетних коштів, а також до Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Служби судової охорони, Національної школи суддів, Ради суддів України з проханням надати свої зауваження до законопроекту про Держбюджет на 2027 рік та пропозиції до його додатків.

До Комітету надійшли пропозиції від Конституційного Суду України, Верховного Суду, Вищого антикорупційного суду, Вищого суду з питань інтелектуальної власності, Спеціалізованого апеляційного адміністративного суду, Спеціалізованого окружного адміністративного суду, Міністерства юстиції України, Вищої ради правосуддя, Державної судової адміністрації України та окремо від головного розпорядника від Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Служби судової охорони і Національної школи суддів України.

З огляду на зазначене, загальна додаткова потреба головних розпорядників бюджетних коштів у 2027 році становить 19 282 647,2 тис. грн.:

Найменування головного розпорядника	Додаткова потреба (тис. грн.)
Конституційний Суд України	115 279,6
Верховний Суд	7 232,5
Вищий антикорупційний суд	116 592,6
Вищий суд з питань інтелектуальної власності	300 794,6
Спеціалізований апеляційний адміністративний суд	86 246,8

Спеціалізований окружний адміністративний суд	129 079,6
Міністерство юстиції України	418 513,0
Вища рада правосуддя	65 476,5
Державна судова адміністрація України	18 043 432,0

Разом з тим, Служба судової охорони зазначає про потребу у додаткових 376 949,7 тис. грн. для забезпечення своєї діяльності та 19 161,0 тис. грн. на виконання рішень судів, Вища кваліфікаційна комісія суддів України – у 50 004,3 тис. грн., а Національна школа суддів – у 19 351,0 тис. грн.

Також до Комітету надійшли пропозиції Всеукраїнської асоціації органів місцевого самоврядування «Асоціація міст України» у частині місцевих бюджетів та міжбюджетних відносин.

На засіданні Комітету виступив представник Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (далі – Уповноважений) та зазначив, що обсяг фінансування органів та установ системи правосуддя на 2027 рік потребує істотного перегляду у зв'язку з критичною низьким рівнем. До Офісу Уповноваженого надходять звернення громадян (суддів, працівників апаратів суддів тощо), зокрема, щодо замороження базової соціальної величини для нарахування виплат на рівні 1600 грн., не дивлячись на численні рішення Конституційного Суду України щодо суперечності положенням Основного Закону України таких норм законів України про державні бюджети. Особливе занепокоєння викликали статті 41 та 42 Законопроекту за реєстр. № 16000, а проблема невиконання рішень судів на загальну суму більше 100 млрд. грн., на думку представника Уповноваженого, є грубим порушенням державою базових соціальних прав громадян. Представник Уповноваженого вказав на необхідність пошуку додаткових джерел фінансування органів та установ судової влади.

Таким чином, заслухавши на засіданні Комітету представників головних розпорядників бюджетних коштів щодо додаткових потреб у фінансуванні, представників Міністерства фінансів України та Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини відповідно до частини першої статті 156 Регламенту Верховної Ради України, обговоривши положення проекту Закону України про Державний бюджет України на 2027 рік Комітет вирішив:

1. Запропонувати Комітету з питань бюджету у проекті Закону України про Державний бюджет України на 2027 рік (реєстр. № 16000) статтю 41, пункти 3 та 9 розділу «Прикінцеві положення» виключити, оскільки їх положення суперечать Конституції України.

2. Підтримати пропозиції, надіслані органами державної та судової влади, до проекту Закону про Державний бюджет України на 2027 рік, та рекомендувати Комітету з питань бюджету збільшити передбачені у додатку № 1

3. Надіслати до Комітету з питань бюджету пропозиції органів державної влади, органів та установ судової влади щодо збільшення фінансового забезпечення у 2027 році, а також пропозиції Всеукраїнської асоціації органів місцевого самоврядування «Асоціація міст України» (додаються).

Перший заступник Голови Комітету

В.І. НІМЧЕНКО

